

CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN PODIȘUL SUCEVEI

În ultimii ani, colectivul Muzeului de istorie a Moldovei a întreprins o largă campanie de recunoașteri arheologice de suprafață, orientate pe anumite subunități geografice, reușindu-se în felul acesta să se completeze harta arheologică a Moldovei cu un număr însemnat de noi descoperiri. Astfel, în cadrul planului de cercetare al muzeului, între 1958 și 1961 s-au efectuat, în mai multe etape, recunoașteri arheologice în regiunea nord-vestică a Moldovei, denumită din punct de vedere geografic Podișul Sucevei¹. Întinzându-se între Carpați și Prut, această unitate face parte din marele podiș moldovenesc, în cadrul căruia constituie un tip bine distinct. O seamă de caracteristici, cum ar fi altitudinea, cuprinsă între 400 și 500 m, clima de pădure mai umedă și mai răcoroasă și, firește, mai puțin continentală decât Depresiunea Jijiei, constituie criteriile de bază pentru integrarea Podișului Sucevei, ca și al Birladului, într-un ținut natural aparte.

În trecut, Podișul Sucevei a mai făcut obiectul unor stăruitoare și merituose cercetări arheologice de suprafață sau chiar sondaje, la care o mare contribuție și-au adus-o Gr. Buțureanu, Al. Beldiceanu și, mai ales, V. Ciurca, inițiatorul Muzeului din Fălticeni².

În perioada în care s-au efectuat cercetările noastre de teren, în Podișul Sucevei se inițiaseră intense săpături la Suceava³, precum și câteva sondaje la Dolheștii Mari⁴ și Baia⁵. Ulterior, în perioada anilor 1960—1966, numărul

¹ Cercetările de suprafață au fost efectuate după cum urmează: în 1958 de către N. Zaharia, Dan Gh. Teodor și Silvia Teodor, în 1959 de către Dan Gh. Teodor și Silvia Teodor, iar în 1960—1961 de către Ion Ioniță.

² Înelungată și merituosă activitate a prof. V. Ciurca pentru cunoașterea antichităților din fostul județ Baia a fost concretizată în câteva importante articole: V. Ciurca, *Preistoria, viața omului primitiv în vechiul ținut al Sucevei (Baia de astăzi)*, *Natura*, 6—7—8, 1931, p. 3 și urm.; idem, *Aperçu des antiquités préhistoriques du département de Baia, în Dacia*, III—IV (1927—1932), p. 46 și urm.; idem, *Muzeul Fălticenilor — contribuții la preistoria jud. Baia — Stațiunea Costești, Fălticeni*, 1938 etc.

³ Pentru rezultatele săpăturilor de la Suceava pînă

în 1961 vezi rapoartele din *SCIV*, III, 1952, p. 423 și urm.; *SCIV*, IV, 1953, p. 335 și urm.; *SCIV*, V, 1954, p. 272 și urm.; *SCIV*, I, 1955, p. 753 și urm., precum și *Materiale*, IV, 1957, p. 239 și urm.; *Materiale*, V, 1959, p. 593 și urm.; *Materiale*, VI, 1959, p. 679 și urm.; *Materiale*, VII, 1961, p. 609 și urm.

⁴ M. Dinu, *Sondajul arheologic de la Dolheștii Mari*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 213; idem, *Materiale*, VII, 1961, p. 121.

⁵ În 1958, la curtea fostei episcopii catolice de la Baia a fost executat un sondaj arheologic cu prilejul căruia au fost descoperite numeroase urme de cultură materială orășenească din secolul al XIV-lea. Vezi Dan Gh. Teodor și Emilia Zaharia, *Contribuții arheologice la cunoașterea ținutului medieval Baia* (în manuscris).

sondajelor arheologice a crescut simțitor, afectând obiective arheologice din diverse epoci istorice⁶.

În cele ce urmează vom prezenta rezultatele cercetărilor de suprafață efectuate pe văile râurilor Șomuzul Mare, Șomuzul Mic și, în parte, pe cursul mijlociu al râului Moldova.

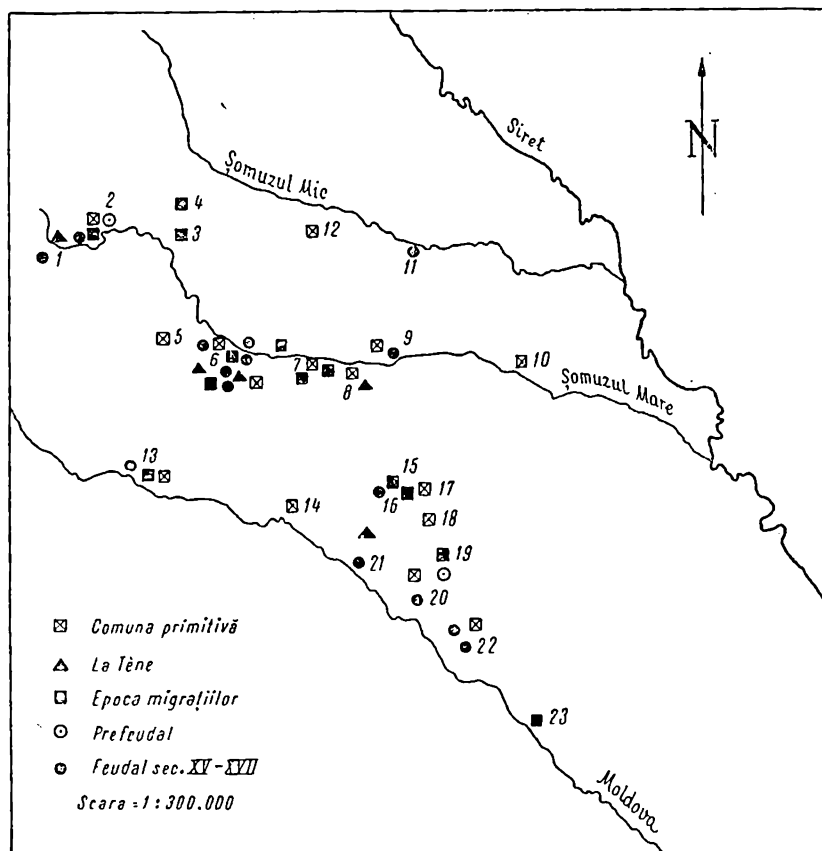

Fig. 1. — Harta recunoașterilor de suprafață efectuate în Podișul Sucevei: 1, Rotopănești; 2, Mihăești; 3, Podeni; 4, Bunești; 5, Rădășeni; 6, Fălticeni; 7, Ciorsaci; 8, Huși; 9, Preuțești; 10, Dolheștii Mari; 11, Valca Glodului; 12, Pleșești; 13, Baia; 14, Dumbrăvița de Jos; 15, Ciumulești-Gane; 16, Bărăști; 17, Movileni; 18, Nițotești; 19, Ioneasa; 20, Ruși; 21, Roșiori; 22, Oniceni; 23, Drăgușeni.

I. VALEA ȘOMUZULUI MARE

1. ROTOPĂNEȘTI, R. FĂLTICENI, REG. SUCEAVA

a) În vatra satului, de ambele părți ale drumului Rotopănești-Horodniceni (circa 350 m de sfatul popular), între pîrîul Brădățel și pîrîul Ghiol, la locul denumit „Seliște”, se află o întinsă așezare din perioada feudală. Aici s-au desco-

⁶ Pentru comuna primitivă s-au cercetat așezările de la Ripiceni și Drăgușeni-Săveni, pentru începuturile îndepărtate ale feudalismului așezările și cimitirele de la Nichiteni-Dorohoi, Șipot-Suceava, Botoșana, r. Gura

Humorului, Udești-Suceava și Lozna-Dorohoi, iar pentru perioada feudalismului dezvoltat așezările de la Lunca-Dorohoi, Răuseni-Suceava și Siret.

perit numeroase fragmente ceramice lucrate la roată, dintr-o pastă nisipoasă de culoare roșie și cenușie (fig. 7/6—8; 8/2, 5—6, 8). Unele fragmente sînt lucrate dintr-o pastă albă de caolin. S-au găsit și cîteva fragmente de teracote nesmălțuite, decorate cu motive florale stilizate, în relief (fig. 8/3). Cioburile provin, în majoritatea lor, de la vase de tip borcan, cu buza răsfrîntă în exterior și cu o șanțuire mai mult sau mai puțin pronunțată. Unele fragmente au sub buză una sau două nervuri în relief, iar altele sînt decorate cu caneluri. Cîteva sînt acoperite cu smălț de culoare brună-gălbuie. De asemenea, s-a mai descoperit și o pipă întregă de lut ars, ornamentată (fig. 8/7). Întregul material aparține perioadei feudale și se datează în secolele XV—XVII.

b) În partea de nord a comunei Rotopănești și în partea dreaptă a drumului care duce spre Horodniceni, în apropierea vechii școli și a bisericii, pe pantele destul de abrupte distruse de șiroiri, care coboară spre sud către apa Brădățel, la locul numit „La rîpi”, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice lucrate la roată, dintr-o pastă zgrunțuroasă, cu nisip și pietriș în compoziție, de culoare cenușie sau gălbuie, aparținînd culturii Sîntana de Mureș (secolul al IV-lea).

De asemenea, s-au mai descoperit și cîteva fragmente lucrate la roată, dintr-o pastă nisipoasă, de culoare roșiatică, aparținînd perioadei feudale, probabil secolului al XVII-lea.

2. MIHĂIEȘTI, COM. ROTOPĂNEȘTI, R. FĂLTICENI

Între pîriul Brădățel și apa Șomuzului, în fața morii Pilat și pe partea dreaptă a drumului Fălticeni-Rotopănești, se află o mică terasă, care coboară lin de la vest către est, numită „Boghinești” sau „La Seliște”. Această terasă a fost parțial distrusă de construcția drumului care vine de la Fălticeni. Prin cercetările de suprafață efectuate pe acest loc s-au descoperit mai multe fragmente ceramice, datînd din epoci diferite.

Cîteva fragmente ceramice lucrate cu mîna, dintr-o pastă grosolană, cu cioburi pisate în compoziție, cu suprafețele de culoare roșie și interiorul de culoare cenușie, aparțin comunei primitive, probabil epocii neolitice (fază incertă).

Altele, mai numeroase, sînt lucrate la roată, dintr-o pastă fină, de culoare cenușie sau gălbuie, cu lustru la exterior, sau dintr-o pastă zgrunțuroasă de culoare cenușie, cu pietricele în compoziție. Toate fragmentele aparțin culturii Sîntana de Mureș (secolul al IV-lea). Tot din această vreme se datează și un fragment lucrat cu mîna, dintr-o pastă grosolană, de culoare brună-cenușie.

Patru fragmente lucrate la roata înceată dintr-o pastă amestecată cu cioburi pisate și pietriș, de culoare brună-roșiatică, două din aceste fragmente fiind decorate cu linii incizate orizontale sau în val (fig. 6/6), sînt de factură prefeudală și datează din secolele VIII—IX, avînd analogii în cultura Hlincea I⁷.

⁷ Pentru cultura Hlincea vezi rapoartele de săpături de la Hlincea, publicate în *SCIV*, IV, 1—2, 1953, p. 312 și urm.; *SCIV*, V, 1—2, 1954, p. 233 și urm.; *SCIV*, VI, 3—4, p. 687 și urm., precum și rezultatele cercetărilor

întreprinse în așezarea de la Spinoasa-Erbiceni, *Materiale*, V, 1959, p. 485 și urm.; *Materiale*, VI, 1959, p. 531 și urm.; *Materiale*, VIII, 1962, p. 35 și urm. și Dănești-Vaslui, *Materiale*, VIII, 1962, p. 47 și urm.

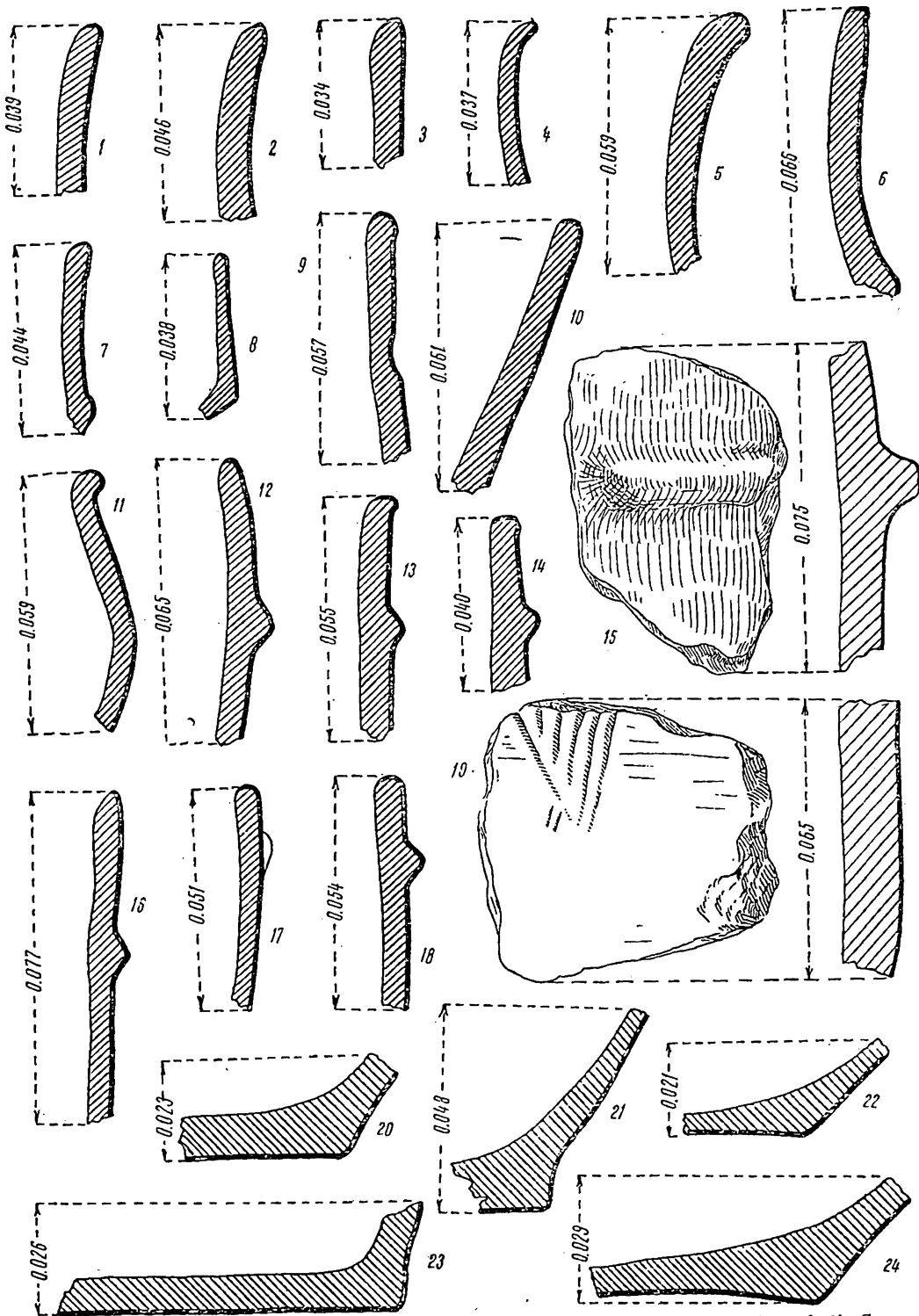

Fig. 2. — Ceramică din vremea comunei primitive: 1—10, 13—14, 20, 22—23, Ciumulești-Gane, „D. Popii”; 12, 17—19, Baia, „Țarna Băii”; 15, 24, Pleșești; 11, 16, 21, Fălticeni—Șoldănești.

În sfârșit, câteva cioburi sînt lucrate la roată dintr-o pastă nisipoasă de culoare cenușie sau roșiatică. Unele din ele provin de la capace, altele de la vase de tip borcan. Două din aceste fragmente, din care unul lucrat din caolin, poartă urme de smalt de culoare brună-gălbuie, fiind decorat cu linii orizontale sau în val de culoare brună. După formă, pastă și decor, ele aparțin perioadei feudale, încadrîndu-se în limitele secolelor XVI—XVII.

3. PODENI, COM. BUNEȘTI, R. FĂLTICENI

La sud-vest de satul Podeni, pe partea stîngă a Șomuzului, se află un platou destul de înalt, cu pante abrupte ce coboară de la nord-est spre sud-vest, către apa Șomuzului, și spre est către pîriul Podenilor. Pe acest platou s-au descoperit mai multe fragmente ceramice, lucrate la roată, dintr-o pastă fină, de culoare cenușie-albicioasă, gălbuie, roșiatică sau cenușie. Un fragment prezintă urme de angobă roșie. După aspectul său, acest material datează din secolul al III-lea e.n. Tot din acest loc mai provin și câteva fragmente ceramice, lucrate la roată, dintr-o pastă nisipoasă, de culoare brună-roșiatică, care aparțin perioadei feudale dezvoltate (faza incertă).

4. BUNEȘTI, R. FĂLTICENI⁸

Pe partea dreaptă a șoselei Fălticeni-Bunești, la circa 1—1,5 km distanță de podul peste Șomuz de la ieșirea din Fălticeni, se află „Dealul Buneștilor”. Aici s-au găsit cîteva fragmente lucrate la roată, dintr-o pastă zgrunțuroasă de culoare cenușie sau roșiatică, aparținînd probabil culturii Sîntana de Mureș (secolul al IV-lea).

Tot de aici mai provin și câteva cioburi, lucrate de asemenea la roată, dintr-o pastă nisipoasă de culoare roșie, care aparțin perioadei feudale dezvoltate (fază incertă).

⁸ În localitatea Bunești au fost descoperite mai de mult cîteva pietre încrustate cu inscripții runice (vezi I. Bianu, *Inscripțiile în limba gotică și în caractere runice descoperite lângă Fălticeni*, Mem. Sect. lit. Ac. Rom., s. III, t. V, mem. 3, 1931, p. 73—82), precum și resturi ceramice

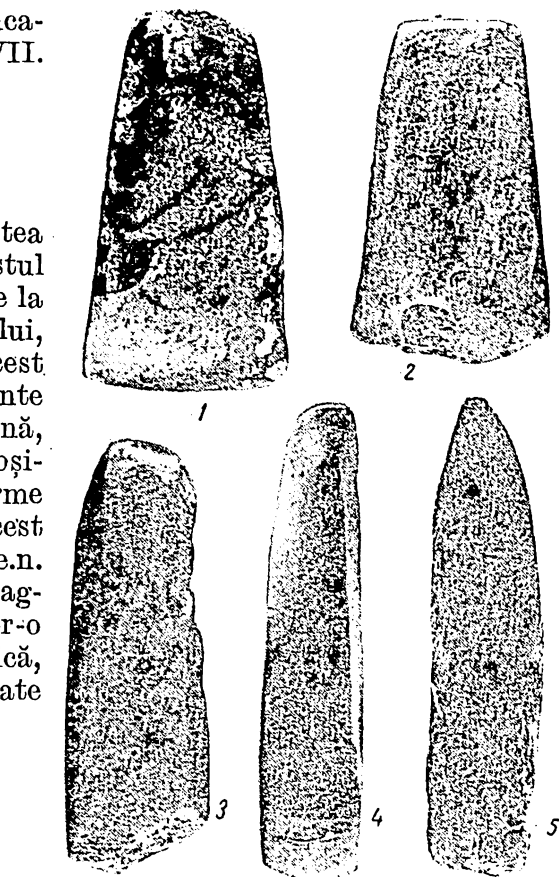

Fig. 3. — Topoare neolitice din piatră: 1 — 2, Rădășeni; 3, Pleșești; 4, Ruși, „Țarnă”; 5, daltă din os din cultura Noua, Fălticeni, „Seliște”.

Cucuteni C (vezi D. D. Berciu, *Repertoriu de stațiuni și descoperiri preistorice în România, II, Neoliticul epoca pielrei lustruite*, extras din *Revista arhivelor*, V, 1, București, 1942, p. 34).

5. RĂDĂȘENI, R. FĂLTICENI ⁹

Din cunoscuta așezare neolitică de pe „Cetățuia”, cu prilejul cercetării de suprafață efectuate de noi, s-au descoperit un topor și o daltă din piatră, bine șlefuite, aparținând locuirii neolitice Cucuteni A, cunoscută mai de mult pe acest loc (fig. 3/1—2).

6. FĂLTICENI, REG. SUCEAVA

a) Pe malul stîng al Șomuzului Mare, la circa 2—3 km sud-est de Fălticeni și la circa 300—400 m nord-est de cantonul nr. 20 al căii ferate care duce de la Fălticeni la Dolhasca (în apropierea morii „V. Roaită” din comuna Vîrtop), se află „Dealul Holmului” sau „Țarna Mare”. Pe pantele line ale acestui deal, care coboară aproximativ în direcția sud-vest spre apa Șomuzului, cu prilejul cercetării noastre de suprafață, s-au descoperit mai multe fragmente ceramice, lucrate la roată, dintr-o pastă fină de culoare cenușie-albicioasă sau dintr-o pastă zgrunțuroasă cu pietricele și nisip în compoziție, de culoare cenușie sau gălbuie. Aceste fragmente, după toate caracteristicile lor, aparțin culturii Sîntana de Mureș (secolul al IV-lea).

De asemenea, s-au mai descoperit și câteva cioburi lucrate tot la roată, dintr-o pastă bună, cu nisip sau pietriș în compoziție, de culoare cenușie, brună sau roșie, datînd din perioada feudală, probabil secolul al XVI-lea.

b) Pe partea dreaptă a apei Șomuzului și a șoselei care duce de la Fălticeni la Dolhasca, în fața Dealului Holmului, pe pantele nord-estice ale dealului numit „Ciorsaci”, s-au descoperit următoarele urme de cultură materială :

— Două bucăți de silex neprelucrat, din care una patinată, aparținînd probabil epocii paleolitice.

— Cîteva fragmente ceramice lucrate la roată, din pastă fină și zgrunțuroasă, de culoare cenușie sau gălbuie, aparținînd culturii Sîntana de Mureș (secolul al IV-lea).

— Cîteva cioburi atipice aparținînd probabil, după pastă și tehnica de lucru, epocii feudale tîrzii (secolele XVII—XVIII?).

c) Pe partea dreaptă a apei Șomuzului și a drumului care duce de la Fălticeni la Rotopănești, circa 1—1,5 km de la ieșirea din Fălticeni a șoselei care duce la Suceava, se află o terasă cu marginea dinspre apa Șomuzului abruptă și cu marginea lină spre Fălticeni și Rădășeni, orientată E—V. Locul se numește „Seliște”. Aici s-au găsit numeroase fragmente ceramice lucrate cu mîna, dintr-o pastă neomogenă, cu pietriș și cioburi în compoziție, de culoare brună-cenușie sau roșie-portocalie. Multe din aceste fragmente sînt acoperite cu o angobă de culoare cenușie-albicioasă. Fragmentele provin din diverse tipuri de vase : borcane, străchini de forme și mărimi diferite. În general, buzele acestor vase sînt tăiate drept sau sînt rotunjite, fiind trase mai mult sau mai puțin înăuntru sau în afară. Ca ornament se întîlnește brîul simplu în relief, aplicat la 2—3 cm de buză. Tot de aici mai provine și o daltă din os, bine lucrată (fig. 3/5).

⁹ Descoperirile de la Rădășeni au fost publicate de V. Ciurea, în *Dacia*, III—IV (1927—1932), p. 47—48, și în *Natura*, 6—7—8, 1931, p. 7—8.

După toate caracteristicile, întregul material aparține culturii Noua de la sfârșitul epocii bronzului.

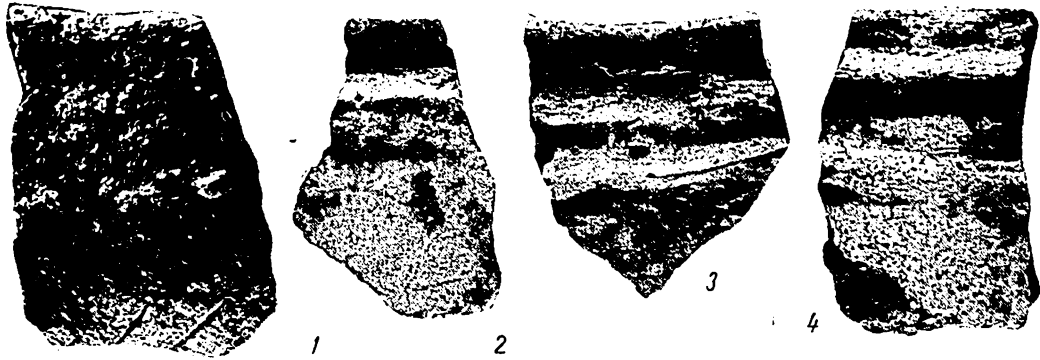

Fig. 4. — Ceramică din vremea comunei primitive: 1, Pleșești; 2 — 4, Ciumulești-Gane, „D. Popii”

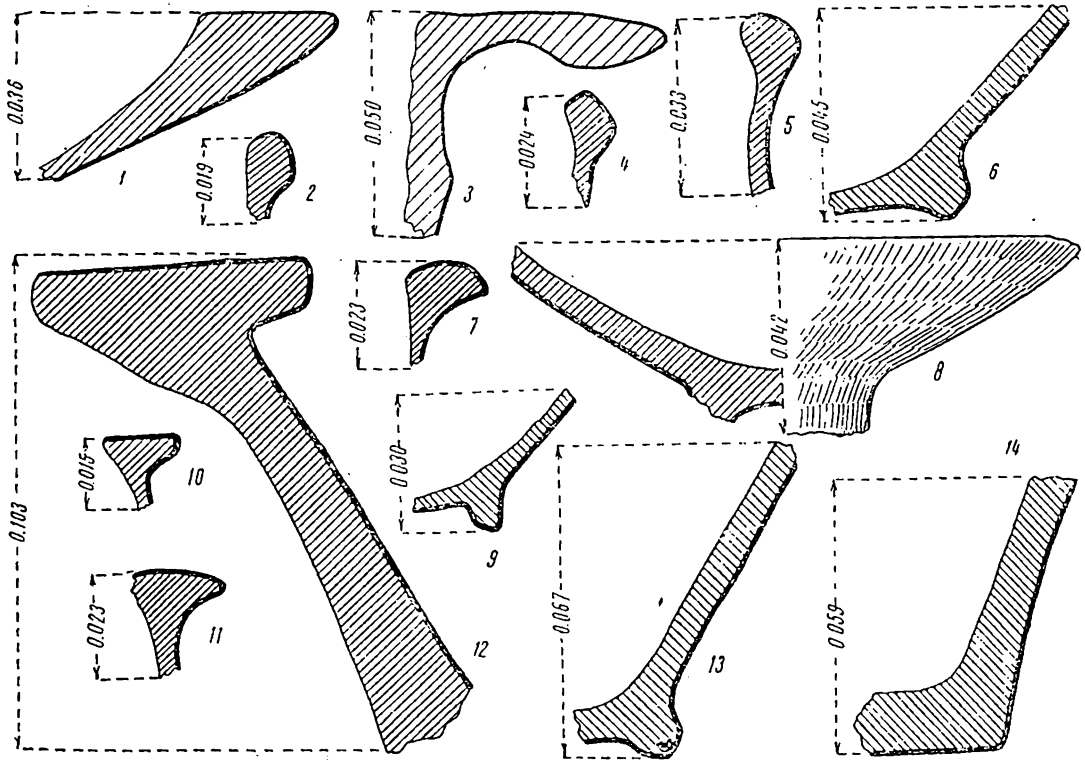

Fig. 5. — Ceramică din perioada începuturilor îndepărtate ale feudalismului: 1, 3 — 8, 12 — 14, Ciumulești-Gane, „D. Popii”; 2, 10, Drăgușeni, „La Șipot”; 9, 11, Fălticeni-Filatură.

De pe același loc mai provin și câteva fragmente ceramice atipice, aparținând după pastă și tehnica de lucru perioadei feudale (probabil secolul al XVII-lea).

d) În marginea de sud a orașului Fălticeni, pe partea dreaptă a șoselei Fălticeni—Roman, s-au semnalat resturile unei așezări din perioada feudală

(secolele XV—XVII). La suprafața solului s-au găsit bucăți de chirpici ars din pereții unor locuințe, resturi de vetre distruse, fragmente ceramice din pastă cenușie sau cărămizie (fig. 7/3; 8/1), precum și bucăți de teracotă, decorate cu motive vegetale în relief.

e) Pe teritoriul orașului Fălticeni, lângă Filatură, pe o pantă ușor înclinată spre SV, s-au descoperit urme de locuire din epoca La Tène (secolele III—II î.e.n.), epoca migrațiilor (secolul al IV-lea e.n.) și perioada feudală târzie (secolele XVII—XVIII).

Epoca La Tène este reprezentată doar prin câteva cioburi din vase lucrate cu mâna, din care menționăm un fragment de strachină din pastă cenușie-negricioasă, cu cioburi în compoziție, avînd marginea răsfrîntă la orizontală (fig. 5/9, 11; 6/3).

Ceramica de la începutul epocii migrațiilor cuprinde mai multe fragmente din vase lucrate la roată, din pastă fină și zgrunțuroasă, de culoare cenușie.

Perioada feudală târzie este documentată prin câteva cioburi din pastă cărămizie la exterior și negricioasă în secțiune.

f) La circa 100 m spre vest de cimitirul evreiesc, pe malul drept al pîrîului Tîrgului, pe o pantă ușor înclinată spre NE, s-au identificat urme de locuire din epoca La Tène și din epoca migrațiilor (secolul al IV-lea e.n.).

Fragmentele ceramice aparținînd epocii La Tène sînt reduse ca număr și foarte corodate.

Ceramica din epoca migrațiilor (secolul al IV-lea e.n.), cuprinzînd cioburi din pastă fină și zgrunțuroasă de culoare cenușie, s-a păstrat ceva mai bine.

g) În vatra satului Șoldănești din raza orașului Fălticeni, la vest de școală, pe malul stîng al pîrîului Tîrgului, s-au descoperit urme de locuire de la sfîrșitul epocii bronzului (cultura Noua) și din vremea orînduirii feudale (secolele XV—XVII).

Resturile de locuire de la sfîrșitul epocii bronzului constau din mai multe fragmente de vase cu pereții arcuiți și marginea dreaptă sau răsfrîntă în afară, decorate uneori cu briuri orizontale în relief (fig. 2/11, 16, 21).

Ceramica din perioada feudală, de culoare cenușie sau roșie-cărămizie, cuprinde fragmente de capace din secolele XV—XVI și margini de vase specifice secolelor al XV-lea, al XVI-lea și al XVII-lea (fig. 7/4, 9—10).

7. CIORSACI, COM. PREUȚEȘTI, R. FĂLTICENI ¹⁰

În marginea de sud a cătunului Ciorsaci, pe terenul G.A.S. Șoldănești, pe pantele line care coboară de la SV—NE către pîrîul Lecușeștilor, s-au descoperit numeroase fragmente ceramice lucrate la roată, dintr-o pastă fină, de culoare cenușie sau roșiatică, și altele dintr-o pastă zgrunțuroasă cu nisip și pietricele în compoziție. Fragmentele provin din vase de tip borcan sau castroane. Materialul este caracteristic culturii Sîntana de Mureș (secolul al IV-lea e.n.).

¹⁰ Resturile de cultură materială de pe teritoriul comunei Preuțești, cunoscute înainte de cel de-al doilea război mondial, au fost semnalate de V. Ciurea, în *Dacia*, III—IV,

1927—1932, p. 50, și în *Natura*, 6—8, 1931, p. 10—15, precum și de D. Berciu, *op. cit.*, p. 35.

8. HUȘI, COM. PREUȚEȘTI, R. FĂLTICENI

În fața stațiunii de la Ciorsaci, între malul stîng al Șomuzului și calea ferată Fălticeni—Dolhasca, se află o mică terasă orientată NV—SE spre apa Șomuzului, numită „La Epărie”. Aici s-au descoperit cîteva fragmente ceramice foarte corodate. Unele dintre ele, lucrate cu mîna, dintr-o pastă grosolană de culoare brună-cenușie, aparțin probabil culturii carpice din secolul al III-lea. e.n.

9. PREUȚEȘTI, R. FĂLTICENI¹¹

Cu prilejul cercetărilor de suprafață efectuate la Preuțești, pe partea stîngă a Șomuzului, între calea ferată Fălticeni—Dolhasca (km 17) și sat, la locul numit „Siliște”, s-au descoperit cîteva fragmente ceramice lucrate cu mîna, dintr-o pastă grosolană, de culoare brună-cenușie, amestecată cu cioburi pisate și pietricele, care, după pastă, formă și decor, aparțin culturii Noua de la sfîrșitul epocii bronzului.

De asemenea, s-au mai descoperit și cîteva cioburi lucrate la roată, dintr-o pastă nisipoasă de culoare cenușie sau roșie-cărămizie, care aparțin perioadei feudale (secolele XV—XVII).

II. VALEA ȘOMUZULUI MIC

1. VALEA GLODULUI, R. FĂLTICENI¹²

Pe malul stîng al apei Șomuzul Mic se află o mică terasă, ale cărei pante coboară spre sud-vest. Locul se numește „La Pruni” și este situat pe partea dreaptă a drumului care duce de la Valea Glodului la Giurgești. Pe acest loc s-au descoperit mai multe fragmente ceramice lucrate la roată, dintr-o pastă nisipoasă de culoare cenușie sau roșie-gălbuie. Un fragment dintr-o margine de vas poartă urme de smalt de culoare verde. Tot aici s-au mai găsit și un fragment de teracotă decorată cu motive florale stilizate, scoase în relief, precum și un fragment dintr-o pipă de lut ars de culoare roșie, ornamentată. Întregul material recoltat de pe acest loc aparține perioadei feudale, probabil secolul al XVII-lea.

2. PLEȘEȘTI, R. FĂLTICENI¹³

În malul drept al pîrîului Racova, pe proprietatea săteanului Gh. Tănăsescu, chiar în vatra satului, s-au găsit mai multe resturi ceramice, precum și două topoare din piatră întregi, șlefuite, dintre care unul în stare de prelucrare (fig. 3/3). Fragmentele ceramice sînt lucrate cu mîna, dintr-o pastă grosolană, de culoare cenușie sau roșiatică. Unele sînt decorate cu un șir de alveole făcute

¹¹ Vezi nota 15.

¹² Unele descoperiri mai vechi de la Valea Glodului au fost publicate de C. Moisil, în *BCMI*, III, 1910, p. 173, și de V. Ciurea, în *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 49, și *Natura*, 6—8, 1931, p. 9—10.

¹³ Urmele arheologice descoperite la Pleșești au fost comunicate de I. Andrieșescu, *Contribuții la Dacia tînăntă de români*, 1912, p. 32; V. Ciurea, *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 48—49, și în *Natura*, 6—8, 1931, p. 8—9, precum și de D. Berciu, *op. cit.*, p. 34.

cu unghia sau cu linii incizate (fig. 2/15, 24; 4/1). Un fragment prezintă o proeminență conică alungită, perforată, care a servit drept toartă (fig. 2/15). Întregul material aparține comunei primitive, probabil perioadei neolitice (fază incertă).

III. VALEA MOLDOVEI

1. BALA, R. FĂLTICENI ¹⁴

La est de girlele mlăștinoase de pe malul stîng al Moldovei și la sud de șoseaua care leagă comuna Baia de șoseaua principală Roman—Suceava, pe locul numit „Țarna Băii”, s-au descoperit mai multe fragmente ceramice dintr-o fază mijlocie a epocii bronzului și de la începutul epocii migrațiilor (secolul al IV-lea). La suprafața solului s-au observat mai multe pietre de rîu, dintre care unele erau arse, provenind de la vetre distruse.

Ceramica din epoca bronzului, lucrată din pastă cărămizie, sau cenușie-negricioasă, este decorată uneori cu brîuri în relief, orizontale (fig. 2/12, 17—18) sau cu triunghiuri hașurate (fig. 2/19).

Resturile de locuire din secolul al IV-lea e.n. sînt reprezentate destul de slab, cuprinzînd doar cîteva cioburi din pastă fină, cenușie și altele cu aspect zgrunțuros. Din categoria ceramicii din pastă fină menționăm un fragment de toartă cu secțiune circulară.

2. DUMBRĂVIȚA DE JOS, COM. FINTINA MARE, R. FĂLTICENI

La circa 1 km NE de satul Dumbrăvița de Jos, pe malul drept al pîrîului Lozuoara, afluent secundar al Moldovei, pe o pantă de deal înclinată de la V la E, s-au găsit cîteva resturi din pastă grosolană, cu cioburi pisate în compoziție, de culoare cărămizie la exterior și cenușie în secțiune, aparținînd, probabil, primei epoci a fierului. Împreună cu cioburile menționate mai sus a fost găsită și o jumătate de cute pentru ascuțit, care ar putea să aparțină eventual aceleiași perioade istorice.

3. BĂRĂȘTI, COM. CIUMULEȘTI, R. FĂLTICENI

La circa 500 m NE de spitalul din satul Ciumulești-Bărăști, pe un teren ușor înclinat de la E la V, s-au găsit un fragment de lamă de marnă, cu retușe pe o latură, aparținînd probabil epocii neolitice, și cîteva fragmente ceramice datînd din secolul al III-lea e.n. și din epoca feudală, secolele XV—XVI.

4. CIUMULEȘTI-GANE, R. FĂLTICENI ¹⁵

a) Pe dealul Severin, situat la vest de satul Ciumulești—Gane, cu ocazia lucrărilor agricole, în 1960, s-au găsit mai multe fragmente dintr-un vas mare de provizie (*dollium*), de culoare cenușie, cu multe pietricele în compoziția pastei

¹⁴ Pentru descoperirile mai vechi de la Baia, vezi V. Ciurea, *Aperçu des antiquités préhistoriques du département de Baia*, în *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 55.

¹⁵ Unele din descoperirile de la Ciumulești-Gane au fost publicate pentru prima oară de V. Ciurea, în *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 54.

și decorat sub margine cu o linie adâncită în val, care poate fi datat în secolul al IV-lea e.n.

b) La circa 500 m spre sud de satul Ciumulești-Gane, pe Dealul Popii, s-au identificat urme de locuire de la sfârșitul epocii bronzului, din perioada

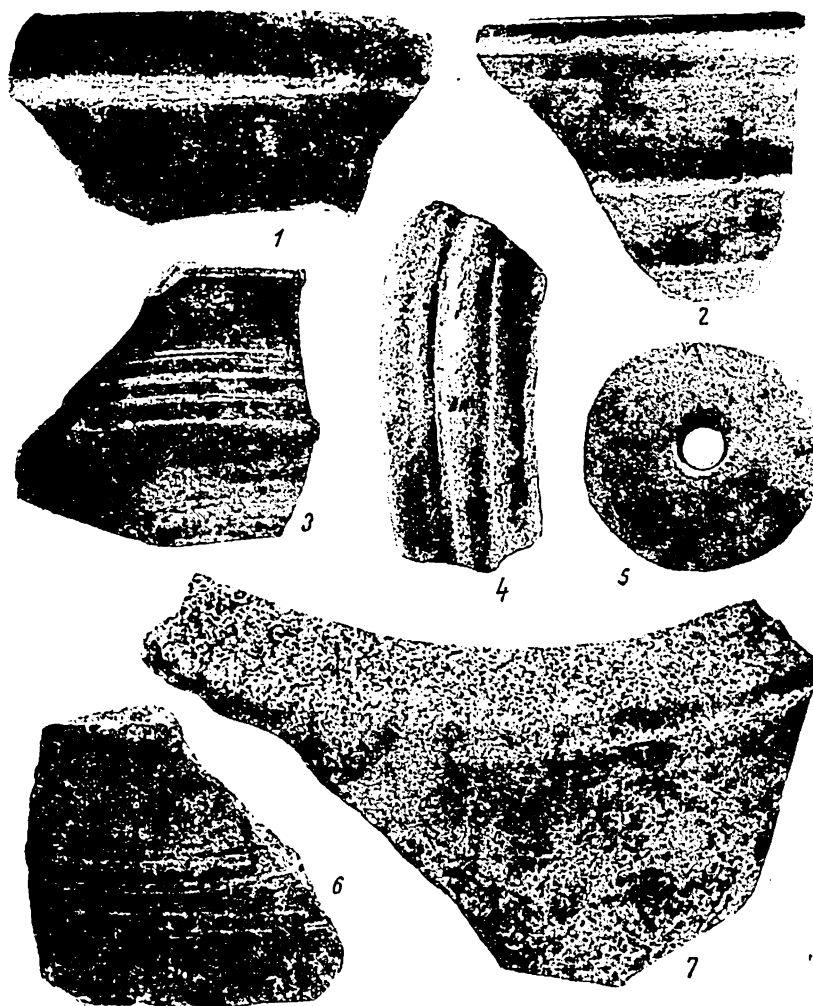

Fig. 6. — Ceramică din perioada începuturilor îndepărtate ale feudalismului : 1—2, 4, 5, 7, Ciumulești-Gane, „D. Popii” ; 3, Fălțiceni-Filatură ; 6, Mihăiești.

geto-dacică (secolele II—III e.n.), precum și din epoca migrațiilor (secolul al IV-lea e.n.).

Materialele de la sfârșitul epocii bronzului constau din mai multe fragmente ceramice, lucrate cu mâna, din pastă brună-cărămizie sau cenușie, decorate cu brîuri în relief și proeminente (fig. 2/1—10, 13—14, 20, 22, 23 ; 4/2—4 ; 5/1, 14).

Un topor din piatră șlefuit trebuie atribuit aceleiași epoci.

Majoritatea materialelor descoperite pe Dealul Popii aparțin secolelor II—III e.n. După felul în care au fost găsite pe teren, grupate din loc în loc,

materialele din această epocă par să provină dintr-o necropolă de incinerare distrusă de lucrările agricole. Acest lucru pare să fie confirmat și de fragmentele de oase calcinate găsite printre resturile de ceramică.

Ceramica din secolele II—III e.n. cuprinde următoarele categorii: grupa cea mai numeroasă o constituie ceramica din pastă fină, lucrată la roată, de culoare cenușie sau roșie, din care menționăm câteva margini de vase și câteva fragmente de funduri (fig. 5/3, 5, 7, 8; 6/1). Unele cioburi sînt decorate cu briuri în relief și linii drepte sau în zigzag, executate în tehnica luciului. Tot acestei perioade trebuie să i se atribuie și o rondea, lucrată la roată dintr-un ciob din pastă fină cenușie. Rondeaua este perforată (fig. 6/5). A doua categorie de ceramică este lucrată cu mîna, din pastă grosolană și este destul de redusă cantitativ. A treia categorie o formează ceramica de import, din care face parte un singur fragment dintr-o mînușă de amforă din pastă cărămizie (fig. 6/4).

Cele mai tîrzii urme de locuire de pe Dealul Popii datează din secolul al IV-lea e.n. Din această perioadă fac parte mai multe fragmente ceramice din pastă fină, dintre care unele cu slip negru la exterior și altele din pastă zgrunțuroasă. Ca forme menționăm cupele din pastă fină, borcanele (fig. 5/4, 6, 13; 6/2), precum și vasele de provizii din pastă zgrunțuroasă (fig. 5/12; 6/7). Tot secolului al IV-lea i se pot atribui și două fragmente de cupe din pastă fină, lucrate la roată, arse secundar.

5. MOVILENI, COM. CIUMULEȘTI, R. FĂLTICENI

În marginea de vest a satului, pe o pantă de deal înclinată de la V la E, s-au descoperit câteva fragmente ceramice din perioada feudală (secolele XVI—XVII). Dintre acestea menționăm un fragment de vas cu ușoare șanțuri orizontale pe umăr (fig. 8/4).

6. ROȘIORI, COM. CIUMULEȘTI, R. FĂLTICENI

În marginea de nord a satului, pe un teren ușor înclinat de la E la V, situat între șoseaua Roman—Fălticeni și apa Moldovei, s-au descoperit mai multe fragmente ceramice din secolul al XV-lea, din pastă cenușie sau cărămizie, între care deosebim un fragment de cană cu marginea lățită orizontal, decorată cu briu în relief (fig. 7/12).

7. NIGOTEȘTI, COM. CIUMULEȘTI, R. FĂLTICENI

În vatra satului Nigotești, în partea sa de nord, loc situat pe o vale secundară a râului Moldova, s-au semnalat slabe urme de locuire din prima epocă a fierului (?) și de la începutul epocii migrațiilor (secolul al IV-lea e.n.). Materialele descoperite constau doar din câteva fragmente ceramice, în cea mai mare parte corodate.

8. IONEASA, COM. CIUMULEȘTI, R. FĂLTICENI

În vatra satului Ioneasa, pe locul numit „Arini”, situat pe malul drept al pârului Mediasca, afluent secundar al râului Moldova, s-au găsit câteva fragmente ceramice lucrate la roată, aparținând culturii Cerneahov-Sintana de Mureș (secolul al IV-lea e.n.). Majoritatea fragmentelor sint din pastă cenușie amestecată cu mult pietriș și pietricele. Între ele deosebim o margine de borcan

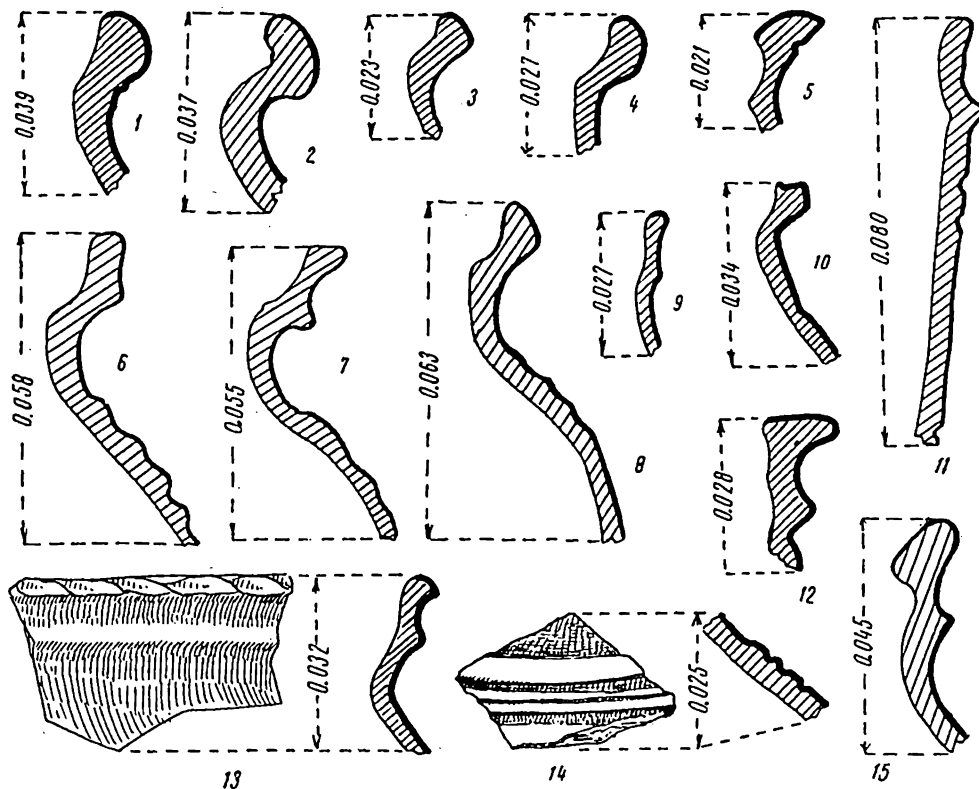

Fig. 7. — Ceramică din epoca medievală : 1 — 2, 5, 15, Ruși; 3, Fălticeni-Sud de oraș; 4, 9 — 10, Fălticeni-Soldănești; 6 — 8, Rotopănești, „Seliște”; 11, 13 — 14, Oniceni; 12, Roșiori.

cu buza îngroșată la exterior. Din specia pastei fine fac parte doar două fragmente, unul dintre ele provenind dintr-o strachină cu marginea lățită la interior și exterior.

Ceramica fină, de culoare roșie, este reprezentată printr-un singur fragment.

9. RUȘI, COM. FORĂȘTI, R. FĂLTICENI¹⁶

La sud de satul Ruși, pe „Țarină”, loc situat pe valea unui afluent secundar al râului Moldova, s-au descoperit un topor de piatră șlefuit, câteva cioburi din perioada feudală timpurie (secolul al XIII-lea ?) și mai multe fragmente ceramice aparținând unei seliști din secolele XV—XVII.

¹⁶ Urme arheologice pe teritoriul satului Ruși au fost semnalate de către V. Ciurea, în *Natura*, 10, 1931, p. 18.

Toporul de piatră șlefuit, găsit izolat, aparține epocii neolitice, fază neprecizată (fig. 3/4).

Fragmentele ceramice din secolul al XIII-lea (?), din pastă de culoare cenușie și cafenie-deschis sînt foarte reduse ca număr; dintre ele decosebim un fragment de vas cu marginea răsfrîntă în afară (fig. 7/2).

Ceramica din secolele XV—XVII, de culoare cenușie sau cărămizie, cuprinde fragmente de borcane cu marginea răsfrîntă (fig. 7/1), cu marginea îngroșată și șanțuită la interior (fig. 7/5), uneori cu un brîu în relief sub margine (fig. 7/15) și margini de strachină. Fundurile de vas sînt întotdeauna drepte.

10. ONICENI, COM. DRĂGUȘENI, R. FĂLTICENI

a) La nord de satul Oniceni și la est de șoseaua Fălticeni—Roman s-au descoperit cîteva cioburi lucrate cu mîna din pastă grosolană, foarte corodate,

Fig. 8. — Ceramică din epoca medievală: 1, Fălticeni-Sud de oraș; 2 — 3, 5 — 8, Roto-pănești, „Seliște”; 4, Movileni.

aparținând comunei primitive (fază incertă), și altele lucrate la roată datînd din feudalismul dezvoltat (secolul al XVIII-lea).

b) În vatra satului Oniceni, la sud de drumul de țară care duce de la Oniceni la Antoceni, s-au găsit mai multe fragmente ceramice din perioada feudală (secolele XV—XVII). Din ceramica descoperită menționăm două margini de borcane din pastă cenușie (fig. 7/13) sau brună-cărămizie (fig. 7/14) și un fragment de pahar din pastă roșie.

c) Pe un platou situat la sud-est de satul Oniceni s-au semnalat urme de locuire din epoca neolitică, aparținînd fazei Cucuteni A. Dintre materialele descoperite, menționăm o preeminență în formă de corn de animal.

11. DRĂGUȘENI, R. FĂLTICENI¹⁷

La circa 500 m nord de sat, la punctul „Pe codru”, situat pe terasa inferioară a Moldovei, s-au găsit fragmente ceramice lucrate la roată, din pastă fină și zgrunțuroasă, de culoare cenușie, aparținînd culturii Sîntana de Mureș (secolul al IV-lea e.n.).

Din ceramica fină menționăm vasele cu fundul inelar și vasele cu marginea îngroșată și lățită la exterior (fig. 5/10), iar din specia zgrunțuroasă amintim borcanele cu marginea îngroșată și rotunjită (fig. 5/2), vasele cu fundul plat și vasele de provizie decorate pe umeri cu linii incizate în val.

★

În cursul cercetărilor efectuate în 23 de localități s-au identificat 32 de puncte, cuprinzînd o necropolă de incineratie din perioada geto-dacică (secolele II—III e.n.) și 56 de așezări din diferite perioade istorice. Epoca paleolitică este reprezentată foarte slab. Singurele vestigii arheologice care ar putea fi atribuite acestei perioade sînt cele două silexuri descoperite pe teritoriul satului Ciorsaci. În schimb, neoliticul este bine documentat. În acest sens, amintim așezarea de tip Cucuteni A de la Oniceni, toporașele din piatră șlefuită de la Rădășeni, Pleșești și Ruși, lama de marnă de la Ciumulești-Bărăști, ca și cele câteva fragmente ceramice de la Mihăiești și Pleșești. Nu cunoaștem însă deocamdată nici o așezare dintr-o fază anterioară acestei epoci.

Epoca bronzului este reprezentată printr-o așezare de tip Costișa, identificată la Baia, precum și prin alte patru așezări aparținînd culturii Noua de la Șoldănești, Ciumulești-Gane (D. Popii), Fălticeni („La Seliște”) și Preuțești.

În ceea ce privește urmele de locuire hallstattiene semnalate la Dumbrăvița de Jos și Nigotești, ca și acelea La Tène (secolele III—II î.e.n.) de la Fălticeni (punctele Filatură și cimitirul evreiesc), ele arată că regiunea a fost populată atît în primă, cît și în a doua epocă a fierului, dar cu o intensitate probabil mai redusă decît în perioada de la sfîrșitul epocii bronzului.

Popularea regiunii pare să fie ceva mai intensă în epoca geto-dacică tîrzie (secolele II—III e.n.). Așezările din secolul al III-lea e.n. de la Huși, Podeni,

¹⁷ La Drăgușeni au mai fost descoperite mai de mult 1927—1932, p. 54—55. și alte resturi arheologice, vezi V. Ciurea, *Dacia*, III—IV,

Bunești, Ciumulești-Bărăști și necropola de incinerare din secolele II—III e.n. de la Ciumulești-Gane vin în sprijinul afirmației noastre.

În cursul cercetărilor au fost descoperite 13 așezări datînd din secolul al IV-lea (așezările de la D. Holmului, Filatura, cimitirul evreiesc, D. Ciorsaci de pe teritoriul orașului Fălticeni, de pe D. Severinului și D. Popii de pe teritoriul satului Ciumulești-Gane, precum și așezările descoperite pe teritoriul satelor Nigotești, Ioneasa, Drăgușani, Baia, Mihăiești, Rotopănești și Ciorsaci).

Pentru perioada secolelor V—XIV nu avem alte resturi arheologice decît acelea din așezarea din secolele VIII—IX de la Mihăești și din aceea feudală timpurie (secolul al XIII-lea) de la Ruși.

Așezările devin foarte numeroase în perioada feudalismului dezvoltat (secolele XV—XVIII), din vremea căruia s-au identificat un număr de 19 așezări : așezările de la Șoldănești, D. Holmului, D. Ciorsaci, Seliște, Filatura și marginea de sud a orașului, de pe teritoriul orașului Fălticeni, precum și așezările din vatra satului și partea de nord a satului Oniceni, așezările de la Rîpi și din vatra satului Rotopănești, ca și așezările identificate pe teritoriul satelor Movileni, Roșiori, Ruși, Ciumulești-Bărăști, Mihăiești, Preuțești, Podeni, Bunești și Valea Glodului.

Identificarea unor așezări feudale din secolele XV—XVIII prezintă o deosebită importanță pentru localizarea vechilor sate din această regiune, menționate în documentele vremii. De asemenea, resturile de locuire feudală din secolele XV—XVIII descoperite pe teritoriul sau în preajma orașului Fălticeni constituie documente foarte prețioase pentru studierea începutului vieții orășenești la Fălticeni.

Rezultatele obținute prin recunoașterile de suprafață pe văile râurilor Moldova, Șomuzul Mare și Șomuzul Mic nu pot fi încă considerate complete și definitive. Cercetarea în continuare a Podișului Sucevei va aduce fără îndoială date noi cu privire la prezența și a altor elemente culturale, stabilind totodată densitatea așezărilor străvechi pentru anumite epoci.

DAN GH. TEODOR și ION IONIȚĂ

RECHERCHES ARCHÉOLOGIQUES DE SURFACE SUR LE PLATEAU DE SUCEAVA

RÉSUMÉ

Au cours des années 1958—1961 des reconnaissances archéologiques ont été exécutées dans la partie nord-ouest de la Moldavie — le Plateau de Suceava — dans les vallées du Șomuzul Mare, du Șomuzul Mic et de la Moldova. A cette occasion, on a identifié une nécropole géto-dace (IIe—IIIe siècles de n.è.) et 56 établissements de différentes périodes historiques, depuis le paléolithique jusqu'à la période du féodalisme développé.

Le paléolithique est représenté par un unique établissement, alors que le néolithique l'est par 7 établissements. Pour l'âge du bronze, on a identifié un établissement appartenant à la civilisation de Belopotok-Costișa et 4 à la civilisation de Noua. La population semble avoir

été tout aussi clairsemée durant la première époque de l'âge du fer, représentée par 4 établissements.

En échange, cette région semble avoir été peuplée de façon bien plus intense à l'époque géto-dace avancée (IIe—IIIe siècles de n.è.) et au début de l'époque des migrations (IVe siècle), auxquelles appartiennent 18 établissements et une nécropole. Suit une période (XIVe—XVe siècles) au cours de laquelle l'habitat semble être réduit, n'étant représenté que par deux établissements; elle s'amplifie considérablement au cours de la période qui suit immédiatement (XVe—XVIIIe siècles), dont datent 19 stations. L'identification des établissements des XVe—XVIIIe siècles présente une grande importance pour la localisation des anciens villages de la région, mentionnés par les sources écrites de l'époque. De même, les vestiges de l'époque féodale (XVe—XVIIIe siècles) signalés sur le territoire ou dans les environs de la ville de Fălticeni constituent des documents précieux pour l'étude des commencements de vie urbaine en ce lieu.

EXPLICATIONS DES FIGURES

Fig. 1. — Carte des reconnaissances de surface pratiquées sur le Plateau de Suceava : 1, Rotopânești ; 2, Mihăiești ; 3, Podeni ; 4, Bunești ; 5, Rădășeni ; 6, Fălticeni ; 7, Ciorsaci ; 8, Huși ; 9, — Preuțești ; 10, Dolheștii Mari ; 11, Valea Glodului ; 12, Pleșești ; 13, Baia ; 14, Dumbrăvița de jos ; 15, Ciumulești-Gane ; 16, Bărăști ; 17, Movileni ; 18, Nigotești ; 19, Ioneasa ; 20, Ruși ; 21, Roșiori ; 22, Oniceni ; 23, Drăgușeni.

Fig. 2. — Poterie de l'époque de la commune primitive : 1 — 10, 13, 14, 20, 22—23, Ciumulești-Gane, «D. Popii» ; 12, 17 — 19, Baia, — «Tarna Băii» ; 15, 24, Pleșești ; 11, 16, 21, Fălticeni-Șoldănești.

Fig. 3. — Haches néolithiques en pierre : 1 — 2, Rădășeni ; 3, Pleșești ; 4, — Ruși, «Tarna» ; 5, burin en os de la civilisation de Noua, Fălticeni, — «Seliște».

Fig. 4. — Poterie du temps de la commune primitive : 1, Pleșești ; 2 — 4, Ciumulești-Gane-«Dealul Popii».

Fig. 5. — Poterie de la période du féodalisme hâtif : 1, 3 — 8, 12 — 14, Ciumulești-Gane-«Dealul Popii» ; 2, 10, Drăgușești, «La Sipot» ; 9, 11, Fălticeni-Filatura.

Fig. 6. — Poterie de la période du féodalisme hâtif : 1 — 2, 4, 5, 7, Ciumulești-Gane-«Dealul Popii» ; 3, Fălticeni-Filatura ; 6, Mihăiești.

Fig. 7. — Poterie de l'époque médiévale : 1 — 2, 5, 15, Ruși ; 3, Fălticeni — sud de la ville ; 4, 9 — 10, Fălticeni-Șoldănești ; 6 — 8, Rotopânești, «Seliște» ; 11, 13, 14, Oniceni ; 12, Roșiori.

Fig. 8. — Poterie de l'époque médiévale ; 1, Fălticeni — sud de la ville ; 2—3, 5 — 8, Rotopânești-«Seliște» ; 4, Movileni.